

De Tweede Fase havo-vwo

Esdal College 2023-2024

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Profielen	4
Profielen VWO	4
Profielen HAVO	7
Beperkingen	9
Schoolexamen en Centraal Schriftelijk Examen	9
Extra vakken	10
Profielkeuze en tijdpad	10
Zelfstandig leren	10
Doorstroming tl/gi naar 4-havo	11
Doorstroming van havo-5 naar vwo-5	11
Verplichte nieuwe vakken in de bovenbouw	12
Grieks, latijn en klassieke culturele vorming	13
Bedrijfseconomie	14
Informatica	16
Wiskunde (HAVO)	18
Wiskunde (VWO)	19
Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM)	20
Filosofie	21
Maatschappijwetenschappen (MAW)	23
Natuur, Leven en Technologie (NLT)	24
Biologie	25
Muziek	26
Kunstbeschouwing/Kunstgeschiedenis	28
Cambridge Engels	29

Beste ouders, verzorgers,

Voor u ligt een belangrijk informatieboekje. Dit boekje markeert de periode van het kiezen van een pakket waarin uw zoon of dochter uiteindelijk eindexamen gaat doen. Voor de leerlingen in klas 3 van havo of vwo is de onderbouw bijna afgerond. Vanaf klas 4 spreken we van de bovenbouw of *de Tweede Fase* van het voortgezet onderwijs. Vanaf dat leerjaar hebben leerlingen niet meer een door ons als school samengesteld vakkenpakket, maar maken leerlingen eigen keuzes over het profiel en de vakken waarin zij examen willen gaan doen.

Als Esdal College zijn we er trots op dat we in staat zijn om voor leerlingen een groot aantal keuzevakken aan te bieden, zodat elke leerling ook echt die keuze kan maken die het beste bij hem of haar past. Na de herfstvakantie wordt in de mentorlessen met dit profielkeuzetraject een begin gemaakt. Ook in week 51 en op de ouderavonden in klas 3 speelt de voorbereiding op de definitieve profielkeuze een belangrijke rol.

Wanneer u meer of andere informatie zou willen hebben, kunt u altijd contact opnemen met de school voor een gesprek met de mentor of met de decaan.

Wij wensen u veel leesplezier toe en hopen dat dit informatieboekje een zinvolle aanvulling vormt op het keuzeproces van uw zoon of dochter.

De schoolleiding

Inleiding

Sinds de invoering van de Tweede Fase in 1998, kiezen leerlingen in de bovenbouw van de HAVO/VWO (vanaf klas 3) geen afzonderlijke vakken meer, maar een combinatie van vakken, profielen genaamd. Daarnaast brengt de Tweede Fase ook een andere onderwijsaanpak met zich mee. De nadruk ligt op het geleidelijk invoeren van actief en zelfstandig leren zodat leerlingen beter zijn voorbereid op de werkwijze in het hoger onderwijs en de eisen die een snel veranderende maatschappij aan hen stelt.

Profielen

Leerlingen kiezen in klas 3 een profiel voor in de bovenbouw. Een profiel bestaat uit een combinatie van vakken. Er zijn 4 profielen waarmee een leerling zich kan voorbereiden op een bepaalde studie- of beroepsrichting te weten;

Cultuur en Maatschappij (CM)

Economie en Maatschappij (EM)

Natuur en Gezondheid (NG)

Natuur en Techniek (NT)

Binnen ieder profiel is de opbouw hetzelfde. Alle leerlingen volgen een breed pakket algemeen vormende vakken (het gemeenschappelijk deel), daarnaast moeten de leerlingen de profielvakken volgen en binnen het profieldeel een keuze voor profielkeuzevakken maken. Tenslotte is er een vrij deel waarin de leerling één examenvak moet kiezen.

VWO

Gemeenschappelijk deel VWO

In het gemeenschappelijk deel wordt een brede algemene vorming nagestreefd. Dit deel is voor alle leerlingen hetzelfde. De volgende vakken maken deel uit van het gemeenschappelijk deel: Nederlands, Engels, Cultureel Kunstzinnige Vorming (CKV), maatschappijleer en lichamelijke opvoeding. Daarnaast kiest een leerling of Duits of Frans als tweede moderne vreemde taal. Bij het gymnasium wordt of Grieks of Latijn gecombineerd met Klassieke Culturele Vorming (KCV). Voor Engels wordt in de bovenbouw Engels Proficiency en Cambridge Engels aangeboden.

Het profieldeel

Alle profieldelen NT, NG en EM kennen drie verplichte vakken en verder moet er gekozen worden voor één profielkeuzevak.

In het profiel CM zijn twee profielvakken verplicht en moeten er nog twee profielkeuzevakken worden gekozen.

Cultuur en Maatschappij

Dit profiel is bedoeld voor leerlingen met belangstelling voor kunst, cultuur en maatschappijvakken. Gedacht kan worden aan vervolgstudies zoals sociale wetenschappen, geschiedenis, recht, taal en cultuur.

Economie en maatschappij

Dit profiel kan 'de weg naar het zakenleven en de overheid' zijn. Leerlingen die dit profiel kiezen zullen vaak terecht komen bij vervolgstudies die iets te maken hebben met economie, arbeid, recht, sociologie of psychologie.

Natuur & Gezondheid

Dit profiel bereidt leerlingen voor op opleidingen die met gezondheidszorg en milieu te maken hebben. Gedacht kan worden aan geneeskunde, farmacie, (medische) biologie, milieukunde.

Natuur & Techniek

Het profiel Natuur & Techniek is een exact profiel, dat voorbereidt op technische beroepsopleidingen en technische universiteiten met studies zoals: architectuur, chemie, natuurkunde, meteorologie, technische wiskunde, informatietechnologie.

Op de site www.studiekeuze123.nl is te zien welke profielen en aanvullende vakken toegang geven tot welke studie.

Vrije deel

De leerling kiest in het vrije deel één examenvak. De mogelijke keuzes staan vermeld in het schema VWO.

Uiteindelijk doen vwo-leerlingen in 8 vakken eindexamen. De andere vakken ronden leerlingen af met een schoolexamen.

Cultuur en Maatschappij VWO	Economie en Maatschappij	Natuur en Gezondheid	Natuur en Techniek
<p>Alle profielen hebben in het gemeenschappelijk deel dezelfde vakken:</p> <p>Nederlands, Engels, maatschappijleer, cultureel kunstzinnige vorming, lichamelijke opvoeding. Daarnaast moet je of Duits of Frans kiezen als tweede moderne vreemde taal Proficiency English/Cambridge English Voor gymnasium geldt: Latijn of Grieks met kcv</p>			
<p>Profiel</p> <p>Verplicht wiskunde A of wiskunde C geschiedenis</p> <p>-----</p> <p>1 uit Frans/Duits Latijn/Grieks tekenen handvaardigheid muziek filosofie</p> <hr/> <p>1 uit aardrijkskunde economie maatschappijwetenschappen</p>	<p>Profiel</p> <p>Verplicht wiskunde A of wiskunde B geschiedenis economie</p> <hr/> <p>1 uit Frans Duits bedrijfseconomie aardrijkskunde maatschappijwetenschappen</p>	<p>Profiel</p> <p>Verplicht wiskunde A of wiskunde B scheikunde biologie</p> <hr/> <p>1 uit aardrijkskunde natuurkunde</p>	<p>Profiel</p> <p>Verplicht wiskunde B scheikunde natuurkunde</p> <hr/> <p>1 uit biologie wiskunde D informatica</p>
<p>Vrije deel</p> <p>1 uit Latijn Grieks filosofie Frans Duits aardrijkskunde biologie economie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>	<p>Vrije deel</p> <p>1 uit Latijn Grieks filosofie Frans Duits aardrijkskunde biologie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>	<p>Vrije deel</p> <p>1 uit Latijn Grieks filosofie Frans Duits geschiedenis aardrijkskunde wiskunde D natuurkunde economie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>	<p>Vrije deel</p> <p>1 uit Latijn grieks filosofie Frans Duits geschiedenis aardrijkskunde wiskunde D biologie economie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>

HAVO

Gemeenschappelijk deel HAVO

In het gemeenschappelijk deel wordt een brede algemene vorming nagestreefd. Dit deel is voor alle leerlingen hetzelfde. De volgende vakken maken deel uit van het gemeenschappelijk deel: Nederlands, Engels, Cultureel Kunstzinnige Vorming (CKV), maatschappijleer en lichamelijke opvoeding.

Het profieldeel

De profieldelen NT, NG en EM kennen drie verplichte vakken en daarnaast moet er gekozen worden voor één profielkeuzevak.

In het profiel CM is 1 profielvak verplicht en moeten er nog twee profielkeuzevakken worden gekozen.

Cultuur en Maatschappij

Dit profiel is bedoeld voor leerlingen met belangstelling voor kunst, cultuur en maatschappijvakken. Gedacht kan worden aan vervolgstudies zoals sociale wetenschappen, geschiedenis, recht, taal en cultuur.

Economie en maatschappij

Leerlingen die dit profiel kiezen zullen meestal terechtkomen bij vervolgstudies die iets te maken hebben met economie, arbeid, recht, sociologie of psychologie.

Natuur & Gezondheid

Dit profiel bereidt leerlingen voor op opleidingen die met gezondheidszorg en milieu te maken hebben. Gedacht kan worden aan geneeskunde, farmacie, (medische) biologie, milieukunde.

Natuur & Techniek

Het profiel Natuur & Techniek is een exact profiel, dat voorbereidt op technische beroepsopleidingen zoals: architectuur, chemie, natuurkunde, meteorologie, technische wiskunde, informatietechnologie.

Vrije deel

De leerling kiest in het vrije deel één examenvak. Voor de mogelijke keuzes staan vermeld in het schema HAVO.

Op de site www.studiekeuze123.nl is te zien welke profielen en aanvullende vakken toegang geven tot welke studie.

Uiteindelijk doen havo-leerlingen in 7 vakken eindexamen. De andere vakken ronden leerlingen af met een schoolexamen.

Cultuur en Maatschappij HAVO	Economie en Maatschappij	Natuur en Gezondheid	Natuur en Techniek
<p>Alle profielen hebben in het gemeenschappelijk deel dezelfde vakken</p> <p>Nederlands, Engels, maatschappijleer, cultureel kunstzinnige vorming, lichamelijke opvoeding.</p>			
<p>Profiel</p> <p>Verplicht Geschiedenis Frans of Duits</p> <p>-----</p> <p>1 uit Frans/Duits tekenen handvaardigheid muziek</p> <hr/> <p>1 uit aardrijkskunde economie maatschappijwetenschappen</p>	<p>Profiel</p> <p>Verplicht wiskunde A of wiskunde B geschiedenis economie</p> <hr/> <p>1 uit Frans Duits bedrijfseconomie aardrijkskunde maatschappijwetenschappen</p>	<p>Profiel</p> <p>Verplicht wiskunde A of wiskunde B scheikunde biologie</p> <hr/> <p>1 uit aardrijkskunde natuurkunde NLT</p>	<p>Profiel</p> <p>Verplicht wiskunde B scheikunde natuurkunde</p> <hr/> <p>1 uit biologie informatica NLT</p>
<p>Vrije deel 1 uit</p> <p>Frans Duits Aardrijkskunde Wiskunde A biologie economie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>	<p>Vrije deel 1 uit</p> <p>Frans Duits aardrijkskunde biologie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>	<p>Vrije deel 1 uit</p> <p>Frans Duits geschiedenis aardrijkskunde natuurkunde NLT economie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>	<p>Vrije deel 1 uit</p> <p>Frans Duits geschiedenis aardrijkskunde biologie NLT economie bedrijfseconomie bsm informatica maatschappijwetenschappen tekenen handvaardigheid muziek</p>

Beperkingen

De leerling kan binnen de kaders die de school aangeeft dus een profiel en vakkenpakket naar eigen interesse kiezen. Er is echter wel een aantal beperkingen. Ten eerste wordt een vak in principe alleen aangeboden, wanneer zich 15 of meer leerlingen voor dat vak hebben aangemeld. Dit geldt uiteraard niet voor de vakken Latijn of Grieks. Daarnaast kan een leerling slechts 1 vak kiezen uit de vakken tekenen, handvaardigheid en muziek. Verder mag het vak wiskunde D alleen worden gevolgd door leerlingen die ook wiskunde B volgen. En tot slot kan de eindrapportvergadering besluiten dat een leerling gericht bevorderd wordt naar een bepaald profiel. Dat betekent dat de leerling alleen dat profiel mag volgen dat de rapportvergadering hem/haar toestaat. Wanneer een leerling dat profiel niet wil volgen, kan hij/zij ervoor kiezen het jaar te doubleren.

De keuze voor een vakkenpakket is definitief omdat de vakkenpakketten de basis vormen van het rooster van het nieuwe schooljaar. De overweging vergt dus een inspanning van leerling, ouders, mentor en decaan. Alleen in zeer uitzonderlijke situaties bestaat de mogelijkheid om in klas 4 de keuze te veranderen als blijkt dat er een onjuist vakkenpakket is gekozen.

Belangrijk is in elk geval dat bij een profielwissel het volledige profiel behouden blijft. En mocht de klas van het gewenste vak vol zitten of een leerling krijgt door de vakwissel dubbele uren, dan kan het verzoek niet worden ingewilligd. Wellicht kan de keuze voor een ander vak alsnog een oplossing bieden. Voor meer informatie over de procedure kunt u terecht bij de decaan.

Schoolexamen (SE) en Centraal schriftelijk eindexamen (CSE)

In de Tweede Fase bestaat naast het centraal examen een schoolexamen waarmee de leerling al in de vierde klas een start maakt. Voor dit schoolexamen geldt een aantal landelijke, door de overheid opgestelde, voorschriften. De school regelt door middel van het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA), de organisatie, de inhoud en het reglement van het Schoolexamen. In het PTA staat hoe de examenstof is verdeeld over het schoolexamen, welke lesstof wanneer wordt getoetst, hoe de cijfers tot stand komen en hoe zwaar alles meetelt. De leerlingen die daaraan niet hebben voldaan kunnen niet aan het centraal examen deelnemen.

Schoolexamen en centraal examen zijn twee gelijkwaardige examenonderdelen. Een aantal vakken kent echter alleen een schoolexamen. Dit zijn maatschappijleer, CKV (culturele kunstzinnige vorming), informatica, Natuur, Leven en Technologie (NLT), BSM en LO. Voor maatschappijleer en CKV wordt het schoolexamen al aan het einde van havo4/vwo4 afgesloten.

Extra vakken (VWO)

Er zijn leerlingen die graag iets meer willen doen dan het verplichte pakket. Voor deze leerlingen bestaat de mogelijkheid om een extra vak te kiezen. Dit extra vak zal niet meegenomen worden bij het maken van het rooster. Concreet betekent dit dat de leerling die een extra vak wil volgen mogelijk lessen zal missen van andere vakken en de lesstof dus voor een deel zelfstandig zal moeten doornemen. Dit vereist een behoorlijke inzet van de leerling wat betreft planning en zelfstandigheid. Voor de betere leerling die bewust voor een extra vak kiest, levert dit over het algemeen geen problemen op.

De leerling mag in klas 4 een extra vak kiezen als hij in klas 3 gemiddeld een 7,0 of hoger staat op het eindrapport en voor het vak dat hij als extra vak wil kiezen minimaal een 7,0 heeft gescoord op het eindrapport. Ook zal de leerling een motivatiebrief, ondertekend door ouders, moeten schrijven waarin hij/zij uiteenzet waarom hij/zij zichzelf geschikt acht om dit extra vak te volgen. Voor meer informatie kunt u terecht bij de decaan of mentor.

Profielkeuze en tijdpad Esdalcollege

Het Esdalcollege besteedt veel aandacht aan de profielkeuze. Dit keuzeprocess start in klas 3 vanaf de herfstvakantie met keuzebegeleidingslessen tijdens het mentoruur. Met behulp van de online-methode Lyceo kijkt de leerling naar zichzelf, zijn/haar interesses en zijn/haar capaciteiten. Ook is het van belang dat hierbij al voorzichtig naar de vervolgopleiding wordt gekeken; niet iedere vervolgopleiding is namelijk toegankelijk met elk vakkenpakket. Het komt voor dat er een specifiek vak of profiel vereist wordt voor een bepaalde opleiding.

In week 51 gaan de leerlingen in groepjes aan de slag met het voorbereiden van een presentatie zodat ze zich nog meer gaan verdiepen in de profielen. Op de ouderavonden in januari volgt een algemene voorlichting en geven de leerlingen een presentatie aan hun ouders over de 4 profielen.

Uiterlijk 31 maart 2023 moeten de leerlingen hun definitieve keuze aangeven.

Zelfstandig leren

De Tweede Fase brengt ook een bepaalde onderwijsaanpak met zich mee. Behalve de profielen, examenprogramma's en nieuwe vakken, is ook de manier van lesgeven anders dan in de onderbouw. Het doel van lesgeven is om actief en zelfstandig leren te bevorderen. Daarmee is in de onderbouw al begonnen. Scholen moeten leerlingen langzaam maar zeker leren zo zelfstandig mogelijk te werken.

Het informatietijdperk waarin wij leven, stelt in toenemende mate de eis dat scholieren leren met de moderne communicatie- en informatietechnologie om te gaan. Leren omgaan met informatie, informatie opzoeken, vinden, selecteren, goed en kritisch lezen en toepassen spelen in de examenprogramma's van bijna alle vakken een rol.

In de Tweede Fase worden volop mogelijkheden geboden deze vaardigheden te integreren. Een leerling die een werkstuk schrijft, leert niet alleen veel over een bepaald onderwerp, maar ook over het zoeken naar informatie, verwerken en schrijven in heldere verslagvorm horen daarbij. In het profielwerkstuk, een groot werkstuk dat elke leerling in het eindexamenjaar moet maken, komen deze vaardigheden allemaal samen. Het profielwerkstuk heeft betrekking op één vak uit het vakkenpakket van de leerling. Het profielwerkstuk wordt beoordeeld met een cijfer. Dit cijfer wordt gemiddeld met het cijfer voor maatschappijleer en CKV en vormt dan het combinatiecijfer. Dit combinatiecijfer telt uiteindelijk mee voor de zak/slaagregeling van het Centraal Schriftelijk Examen.

Doorstroming van tl/gl naar 4 havo

Leerlingen met een diploma theoretische leerweg of gemengde leerweg kunnen drempelloos, dus zonder extra voorwaarden, doorstromen naar 4 havo, als zij in tenminste één extra algemeen vormend vak succesvol eindexamen hebben gedaan.

Het gaat om bijvoorbeeld economie, Frans, maatschappijkunde, LOII en beeldende vorming. Voor tl kan dat ook een experimenteel praktijkgericht vak zijn zoals T&T. Ook een vak dat met een schoolexamen wordt afgesloten is toegestaan. Het extra vak kan geen beroepsgericht vak zijn, of een schooleigen programma of programmaonderdeel van de school.

De decaan van de havo (eventueel samen met de leerjaarcoördinator) voert een gesprek met iedere leerling die vanuit gl/tl wil instromen waarin motivatie en de profielkeuze aan de orde komen. Tijdens dit gesprek kan geadviseerd worden een voorbereidend programma voor een nieuw vak te volgen.

Voor gl/tl-leerlingen die in 2022 eindexamen doen in zes vakken, geldt een overgangsregeling. Leerlingen die geslaagd zijn voor hun examen gl/tl worden toegelaten tot 4 havo wanneer zij gemiddeld minimaal een 6,50 hebben behaald op hun eindexamen en een positief advies hebben gekregen van de afleverende school.

De locatiedirecteur kan gemotiveerd afwijken van de overgangsregeling.

Doorstroming van havo-5 naar vwo-5

Het merendeel van de havoleerlingen stroomt door naar het hbo. Toch is er ook altijd een groep leerlingen die om diverse redenen er de voorkeur aan geeft na de havo-opleiding door te stromen naar het vwo.

De overstap bestaat altijd uit het schrijven van een motivatiebrief en een intakegesprek. Tijdens dit gesprek wordt bekeken wat het vakkenpakket zou moeten worden.

De overstap van havo-5 naar vwo-5 is drempelloos; er wordt ontheffing verleend voor de vakken uit het gemeenschappelijke deel: maatschappijleer en CKV.

De overstap naar vwo wordt gemakkelijker als bij de keuze van vakken op de havo daar al rekening mee wordt gehouden. De decaan kan hierbij adviseren. Bij doorstroming naar het vwo krijgt de havoleerling bijvoorbeeld te maken met de eis van een tweede moderne vreemde taal. Ook is het bij doorstroming naar het profiel Natuur en Techniek nodig dat op de havo wiskunde B wordt gekozen. En bij doorstroming naar het vwo krijgt de havoleerling eveneens altijd te maken met minimaal wiskunde C, terwijl een havist in het profiel C&M zonder wiskunde zijn diploma kan halen.

Kortom, het is heel goed mogelijk dat leerlingen met een havodiploma doorstromen naar het vwo, maar bij de profielkeuze op de havo is het handig om hiermee rekening te houden door al een tweede moderne vreemde taal te kiezen.

Verplichte nieuwe vakken in de bovenbouw

Culturele en kunstzinnige vorming (CKV)

Kunst actief meemaken, dat is het doel van het vak CKV volgens de Vernieuwingscommissie. De keuze van de commissie voor het begrip 'meemaken' komt voort uit drie overwegingen. Bij CKV gaat het ten eerste om het *actief ervaren* van kunst door kunstuitingen in levensechte professionele contexten mee te maken.

Ten tweede worden de receptie en reflectie, in overeenstemming met wetenschappelijke inzichten, opgevat als een *actief, constructief en productief proces*. Kunst ervaren en beschouwen is geen kwestie van passief consumeren, maar vraagt van leerlingen een actieve betrokkenheid, inzet en het kunnen toepassen van relevante kennis en vaardigheden.

Omdat bovendien de betekenis van kunst nooit vastligt, is het meemaken van kunst zowel een *ervaring* als een *creatief proces*, dat een open en onderzoekende houding vereist.

Om de leerling in staat te stellen kunst actief mee te maken, ontwikkelt het vak CKV bij de leerlingen de daarvoor geëigende (open, creatieve en onderzoekende) houding, de noodzakelijke kennis en de benodigde vaardigheden.

De opzet van het examenprogramma CKV

Het examenprogramma bestaat uit vier samenhangende domeinen.

domein A: Verkennen

domein B: Verbreden

domein C: Verdiepen

domein D: Verbinden

Het CKV-programma geeft aanknopingspunten voor verbreding en verdieping (de domeinen B en C). Verbreding vindt plaats doordat aandacht besteed dient te worden aan de manier waarop kunst in onze tijd gepresenteerd en ervaren wordt, en aan kunst die zich buiten de 'comfort zone' van de leerlingen bevindt. Verdieping wordt gerealiseerd doordat leerlingen de kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om kunstuitingen in hun context te kunnen onderzoeken. Het vak CKV wordt aan het einde van klas 4 afgesloten met een cijfer dat onderdeel is van het combinatiecijfer.

Maatschappijleer

Iedere leerling is verplicht maatschappijleer te volgen. Het vak wordt gegeven in de 4e klas havo of vwo. Het cijfer op de eindlijst is een combinatie van maatschappijleer, CKV en het profielwerkstuk, combinatiecijfer genaamd. Drie aspecten van de Nederlandse samenleving zullen bij maatschappijleer centraal staan:

- Rechtsstaat
- Parlementaire democratie
- Pluriforme Samenleving

De gehanteerde methode begint met een kort, inleidend thema.

Nieuwe vakken in de bovenbouw

Grieks, Latijn en klassieke culturele vorming (KCV)

Als je op het Esdal College één of misschien wel twee klassieke talen kiest, dan krijg je automatisch ook het vak klassieke culturele vorming (kcv). Het vak kcv is opgenomen in de klassieke taal die je kiest en de onderdelen van dat vak zoals bouwkunst, toneel, filosofie, beeldende kunst en (mythologisch) verhalen komen aan de orde bij Latijn en Grieks.

Hoe moet je de inhoud van de lessen in de bovenbouw nu voorstellen?

Aan het eind van klas 3 is de basisleergang Latijn afgerond; voor Grieks is dat halverwege klas 4. Daarna stappen we over op het lezen van echte Griekse en Latijnse teksten – literatuur dus die door Grieken en Romeinen zelf geschreven is – en dat blijft zo tot het eindexamen in V6. De onderdelen van het vak kcv worden betrokken bij het lezen van de Griekse en Romeinse auteurs en vormen zo de noodzakelijke uitleg bij de achtergronden van de klassieke literatuur.

Een voorbeeld ter verduidelijking: lezen we bij de filosoof Seneca over de heersende moraal in zijn tijd en zijn eigen filosofische denkbeelden daarover, dan is het goed om naar aanleiding daarvan ook (kcv)-tijd te besteden aan de bron van Seneca's gedachtegoed, aan de filosofische meningen van zijn voorgangers, tijdgenoten én aan de actualiteit van zijn denken in de 21e eeuw.

Ook voor het vak Grieks is wel een dergelijk voorbeeld te bedenken: wanneer we de tekst van een Grieks toneelstuk bestuderen, biedt het vak kcv alle kans ons niet alleen te verdiepen in de Griekse religie en de macht van de goden, maar ook in de praktijk van theateropvoeringen en theaterbouw in het oude Griekenland. Daarnaast roert zo'n klassieke toneeltekst allerlei thema's aan, die als het ware roepen om vergelijking met onze eigen tijd; vaak blijken die thema's dan verrassend actueel te zijn. Als het mogelijk is, gaan we ook zeker een moderne opvoering van een klassieke tragedie bekijken en zullen we ons buigen over de vraag welke boodschap de moderne regisseur ons, zijn publiek, wil brengen.

Bij het programma hoort ook het lezen van een door jouzelf gekozen Griekse tragedie in Nederlandse vertaling.

Het grootste deel van het V4-jaar zul je bij Latijn en Grieks proefwerken krijgen over de gelezen teksten en natuurlijk ook over grammatica. In de loop van de vierde klas krijg je je eerste schoolexamen. Uiteraard leggen we, als het zover is, in de les precies uit hoe een schoolexamen eruitziet en wat er van je verwacht wordt.

Latijn en Grieks blijven ook in de bovenbouw pittige vakken waar je een behoorlijke inspanning voor moet leveren. Gelukkig horen we vaak van oud-leerlingen dat het vele zwoegen hen uiteindelijk iets waardevols heeft opgeleverd waar ze in hun vervolgopleiding direct of indirect iets aan hebben.

De onderdelen van kcv worden apart getoetst. Een substantieel deel van het vak kcv bestaat uit de voorbereidingslessen van de Rome-reis die we eens in de drie jaren organiseren. Elke leerling met een klassieke taal krijgt zo de kans om in de bovenbouw mee te gaan naar Rome. Tijdens de les zullen we mondeling uitgebreider toelichten wat de vakken Grieks, Latijn en kcv in de bovenbouw precies inhouden.

Leerlingen die Grieks en/of Latijn hebben, volgen geen lessen kcv.

Bedrijfseconomie

Bedrijfseconomie, Ondernemerschap en Financiële Zelfredzaamheid (in het kort: “Bedrijfseconomie”) is een algemeen vormend vak dat vanaf het schooljaar 2018/2019 kan worden gekozen in verschillende profielen van de bovenbouw van Havo en VWO. Het is een herziening van het vak Management & Organisatie.

Vakomschrijving

Het nieuwe vak Bedrijfseconomie is een algemeen vormend vak, waarbij het perspectief van jou als leerling voorop staat: als toekomstige werknemer of zzp’er, maar ook als aspirant-ondernemer of als privépersoon die staat voor belangrijke financiële beslissingen in jouw verdere loopbaan.

De privépersoon

Als privépersoon sta je vaak voor keuzes met financiële gevolgen. Zal ik verder gaan studeren of gaan werken? Huur of koop ik een huis? Als ik ga samenwonen, hoe regel ik dat dan? Bij Bedrijfseconomie leer je de financiële consequenties van die keuzes te overzien. Ze noemen dat financieel zelfbewustzijn. En dit kan je ook weer helpen bij het functioneren in organisaties waar je later als klant, werknemer of ondernemer mee te maken hebt.

De onderneming

Bedrijfseconomie kijkt naar ondernemingen die goederen en/of diensten leveren. Hoe functioneren ondernemingen en welke keuzes moeten worden gemaakt? Met de volgende vragen houdt Bedrijfseconomie zich bezig:

- Hoe zet je een bedrijf op en hoe maak je het groter? Ondernemingen zullen willen investeren maar deze investering moet gefinancierd worden: Hoe doe je dat? Ga je naar de bank of organiseer je dat op een andere manier? En is dit voor een startende onderneming anders dan voor een groter bestaand bedrijf?
- Hoe organiseer je de organisatie van binnenuit? Hoe geef je leiding en hoe ga je om met personeelsbeleid?
- Wie zijn je potentiële klanten en hoe trek je klanten aan? Wat hebben je klanten nodig en hoe weten ze jouw onderneming te vinden? Hoe organiseer je alle marketingactiviteiten daaromheen?
- Is de onderneming financieel gezond: wordt er winst gemaakt? Hoe houd je alle kosten en opbrengsten bij? En als het niet gaat zoals gepland, hoe kan een organisatie dit dan bijsturen?
- Hoe organiseert een onderneming de financiële verslaglegging, zodat ook de buitenwereld kan zien hoe het met de onderneming gaat? Hoeveel winst maakt de onderneming, en hoeveel vermogen heeft ze? Je moet immers verantwoording afleggen aan bijvoorbeeld de overheid en je aandeelhouders.

Kortom: bedrijfseconomie is een vak dat je leert hoe je de economie in praktijk brengt. Je leert over ondernemen, werken binnen een onderneming en het organiseren van je eigen financiële huishouden. Er is ook nog ruimte voor een keuze-onderwerp. Het vak Bedrijfseconomie is uiterst geschikt voor een economische vervolgopleiding, maar ook als je straks ondernemend wilt zijn.

Moeilijkheidsgraad

Om het vak Bedrijfseconomie goed te kunnen volgen moet je regelmatig aan de slag met cijferwerk en de rekenmachine. Je moet nauwkeurig kunnen werken omdat je opdrachten krijgt waarbij alle cijfers moeten kloppen, bijvoorbeeld bij het maken of controleren van een begroting, balans en winst-en-verliesrekening of renteberekeningen.

Maar je moet ook goed informatie en feiten kunnen combineren om vervolgens conclusies te kunnen trekken. Soms moet je begrippen uit je hoofd leren, bijvoorbeeld als je onderwerpen krijgt die met wetten en regelgeving te maken hebben. Daarnaast is er ruimte voor eigen initiatief en creativiteit, zoals bij het onderdeel ondernemerschap en het keuze-onderwerp.

Informatica

Wat is informatica?

Wanneer je een willekeurig iemand de vraag stelt: “Wat is informatica?”, dan is de kans groot dat het antwoord kreten bevat als: “iets met computers” of “programmeren”. Dat is niet onjuist, maar het is veel te beperkt. Hieronder volgt een (zeker niet volledige) opsomming van “informaticadingetjes”:

- 1) Software: tekstverwerking, spreadsheets, foto-, video- en geluidsbewerking, ...
- 2) Hardware: processor (CPU), geheugen, grafische kaart, harddisk / SSD, USB, ...
- 3) Data: gegevensanalyse en -verwerking, het belang (en de gevaren) van Big Data
- 4) Robotica: aansturen van machines, regelen en bewaken van processen
- 5) Wiskunde: logica, binair en hexadecimaal rekenen, automaten
- 6) Programmeren en programmeertalen: C++, Java, Python, HTML, ...
- 7) Besturingssystemen: Windows, iOS, Android, Linux, ...
- 8) Computernetwerken en communicatiesystemen
- 9) Kunstmatige intelligentie
- 10 Veiligheid, data-encryptie, cybercrime
- 11) ...

Waar je nu of later ook werkt, studeert, woont en/of leeft: Informatica en ICT zijn niet meer weg te denken uit onze moderne maatschappij. Een bestelling plaatsen bij een webshop? Informatica. Dienstregeling van bussen en treinen? Informatica. Digitaal belastingaangifte doen? Informatica. Een CT-, PET- of MRI-scan in het ziekenhuis? Informatica. Inzet van drones en raketten bij conflicten? Informatica. Bankieren en effectenbeurzen? Informatica. Verslaafd zijn aan social media? Informatica. Bestrijding van epidemieën en pandemieën? Informatica. 3D-printen? Informatica. En de lijst wordt alleen maar langer...

Wat komt er allemaal aan bod?

Bij het vak informatica beginnen we in ieder geval meteen met programmeren. Daarbij gebruiken we vooral C++, Python en HTML. Dit programmeren blijven we van begin tot eind doen. Dit is vooral heel praktisch: we gaan programmeren gebruiken om allerlei problemen en vraagstukken op te lossen.

Daarnaast besteden we aandacht aan een stuk geschiedenis. Wie waren Charles Babbage en George Boole? Wat is een Turingmachine? Wat was de enigma?

Wiskunde komt aan bod, maar wel een speciaal deel van de wiskunde: logica. Hoe reken je met alleen maar nullen en enen (binair rekenen)? Wat is booleaanse logica en hoe gebruik je dat om een computer te vertellen wat die moet doen? Hoe kun je op een hele eenvoudige manier wiskundig een automaat beschrijven (bijvoorbeeld een frisdrankautomaat, of een eenvoudige dienstregeling van een trein)? Theorie wordt zeker niet vermeden, maar de praktische toepasbaarheid staat voorop. Je hébt er iets aan.

We gaan ook heel praktisch aan de gang met elektronica en robotica. Daarbij wordt voornamelijk de Arduino gebruikt, een eenvoudige microcontroller (een klein computertje, eigenlijk) waarmee grootse projecten kunnen worden uitgevoerd.

Jij hebt zelf veel invloed op het programma

Je hebt veel keuzevrijheid! Natuurlijk hebben we een vast programma waarin de eerder geschetste zaken aan de orde komen, maar een groot deel kun je zelf invullen, afhankelijk van je interesses. De nadruk ligt hierbij vooral op de praktijk.

Jij kunt (alleen of samen met anderen) gedurende langere tijd werken aan een 3D-printproject. Of je bouwt je eigen 3D-printer (of CNC-freesmachine)! Je kunt, met behulp van een door jezelf te schrijven programma, teksten digitaal analyseren. Ben je meer van de digitale video- en geluidsbewerking? Ook dat kan. Of zie je meer in een project met drones? *The sky is the limit!* Combinatie met een ander vak (wiskunde, economie, talen): het is allemaal mogelijk. Kom met een goed idee en we gaan ermee aan de slag!

Voor wie?

Het belangrijkste is dat je gemotiveerd bent iets te leren én dat je graag praktisch aan de slag wilt met informatica en techniek. Voorkennis is niet belangrijk, we beginnen gewoon bij het begin. Sommigen zijn, door eigen interesse, al heel ver op bepaalde terreinen. Dat is prima, dan maken we voor die personen gewoon een aangepast programma.

Informatica is niet aan een bepaald profiel gebonden, het staat open voor iedereen. We vragen natuurlijk wel wat van je: informatica is een volwaardig vak. We doen veel dingen die eerder bij een N-profiel horen dan bij een M-profiel - maar dat wil niet zeggen dat iemand met een M-profiel dit niet zou kunnen of niet leuk zou vinden, integendeel!

Informatica kent alleen een schoolexamen, een landelijk examen bestaat niet.

Meer weten?

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Informatica>

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Arduino_\(computerplatform\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Arduino_(computerplatform))

[Top 10 Arduino Projects 2020 | Mind Blowing Arduino School Projects](#)

https://www.examenblad.nl/examenstof/informatica-havo-en-vwo-3/2022/havo/f=/examenprogramma_Informatica_havo-vwo.pdf

Of vraag het ons! F.S. Schoonbeek / M.A. Hassink

Wiskunde (HAVO)

In de eerste drie jaren van de havo krijgen alle leerlingen dezelfde soort wiskunde, uit hetzelfde boek met dezelfde opgaven en proefwerken. Dit verandert in de bovenbouw. Voor elk profiel is een type wiskunde ontwikkeld dat het beste bij dat profiel past. Zo is er wiskunde A en wiskunde B,

CM geen wiskunde verplicht, je mag wiskunde A kiezen

EM wiskunde A of wiskunde B

NG wiskunde A of wiskunde B

NT wiskunde B

Voor zowel wiskunde A als wiskunde B is een Grafische Rekenmachine (GR) verplicht. Op het Esdal College werken we met de GR van Texas Instruments (TI). In de onderstaande lijst staan de GR's die aan de exameneisen voldoen.

- TI-84 Plus T vanaf versie OS 5.1, de basisversie met LED lampje;
- TI-84 Plus CE-T vanaf versie OS 5.1.5
- TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS) (Deze bij voorkeur niet aanschaffen)

Hierbij een overzicht van de twee wiskundeprogramma's:

wiskunde A

Wiskunde A beslaat voornamelijk twee onderwerpen, statistiek en functieanalyse. Bij statistiek leer je hoe je grafieken moet interpreteren, maar ook hoe je eigen onderzoeksresultaten kunt verwerken.

Bij functieanalyse ga je zelf formules opstellen en berekeningen doen met ondersteuning van de GR en van algebra.

wiskunde B

Bij wiskunde B komen onderwerpen aan bod die je later nodig zult hebben als je de exacte kant op gaat, bijvoorbeeld in de sector techniek of natuur en milieu. Er wordt veel aandacht besteed aan functies, veranderingen, vlakke meetkunde en algebra.

Wiskunde (VWO)

In de eerste drie jaren van het vwo krijgen alle leerlingen dezelfde soort wiskunde, uit hetzelfde boek met dezelfde opgaven en proefwerken. Dit verandert compleet in de bovenbouw. Voor elk profiel is een type wiskunde ontwikkeld dat het beste bij dat profiel past. Zo is er wiskunde A, wiskunde B, wiskunde C en wiskunde D.

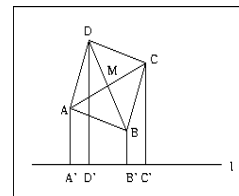
CM wiskunde C of eventueel wiskunde A

EM wiskunde A of wiskunde B

NG wiskunde A of wiskunde B

NT wiskunde B

Leerlingen met wiskunde B mogen ook wiskunde D kiezen. Voor wiskunde D is geen centraal examen.

Voor alle typen wiskunde is een Grafische Rekenmachine (GR) verplicht. Op het Esdal College werken we met de GR van Texas Instruments (TI). In de onderstaande lijst staan de GR's die aan de exameneisen voldoen.

* TI-84 Plus T vanaf versie OS 5.1, de basisversie met LED lampje;

* TI-84 Plus CE-T vanaf versie OS 5.1.5

* TI-Nspire CX (alleen de versie zonder CAS) (Deze bij voorkeur niet aanschaffen)

Hierbij een overzicht van de vier wiskundeprogramma's:

wiskunde A

Dit vak bereidt voor op een universitaire vervolgstudie in de sociale, economische en medische sector. De inhoud concentreert zich op toegepaste analyse en statistiek. De concepten worden opgebouwd vanuit concrete toepassingen. Bij statistiek leer je hoe je grafieken moet interpreteren, maar ook hoe je eigen onderzoeksresultaten kunt verwerken. Bij functieanalyse ga je zelf formules opstellen en berekeningen doen met ondersteuning van de GR en van algebra.

wiskunde B

Dit vak bereidt voor op universitaire vervolgstudies met een sterk kwantitatieve beschrijvende component, zoals de bètawetenschappen, technische wetenschappen en econometrie. Inhoudelijk ligt de nadruk op analyse en meetkunde, met ruime aandacht voor algebraïsche vaardigheden, formulevaardigheden, redeneren en toepassen in authentieke situaties. De concepten worden opgebouwd vanuit de interne samenhang van wiskunde.

wiskunde C

Deze wiskunde bereidt voor op studies die aansluiten op het C&M-profiel zoals psychologie, sociale wetenschappen en talen. Deze wiskunde lijkt op wiskunde A, maar heeft meer aandacht voor vaardigheden die vereist zijn voor het doen van (statistisch) onderzoek. Deze vorm van wiskunde is minder heeft minder focus op algebraïsche vaardigheden, maar traint analytisch middels minder wiskundige onderwerpen zoals logica.

wiskunde D

Het keuzevak wiskunde D biedt verdieping en verbreding in de technische en wetenschappelijke context. Inhoudelijk concentreert wiskunde D zich op analyse en analytische meetkunde, op formeel redeneren en bewijzen. Complexe getallen is een typisch keuzeonderwerp. Maar ook kansrekening komt aan bod, maar dan op een hoger denkniveau. Een substantieel deel wordt ingevuld in samenwerking met de universiteit. Bij alle vier programma's zal de grafische rekenmachine een belangrijke rol spelen.

Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM)

BSM is een examenvak voor de havo en het vwo en kan door alle leerlingen gekozen worden als vak in de vrije ruimte. In ieder geval krijg je LO1, dit is een verplicht vak voor iedereen, daarnaast kun je nog kiezen voor BSM.

Waarom zou je hiervoor kiezen?

Als je het *sporten en bewegen en het organiseren voor anderen* interessant vindt, dan heeft BSM je veel te bieden. Juist door het toepassen van praktische vaardigheden, zelfstandig en in teams, is het vak BSM een zeer zinvolle, leerzame en leuke afwisseling op de profielvakken. Wil je een *vervolgopleiding* op de alo (om bijvoorbeeld gymleraar te worden) of pabo, of wil je paramedische studies gaan volgen of bij de politie, defensie of brandweer gaan werken, dan biedt BSM een goede opstap voor de toekomst.

Wat gaan we doen?

Per periode van tien weken staan twee of drie onderwerpen centraal. Dat kunnen bijvoorbeeld zijn: verspringen en dansen; badminton, onderling lesgeven en zelfverdediging, en lopen, enz. Het wordt in ieder geval een gevarieerd, leerzaam en boeiend programma.

BSM *als leervak!* Gezien de hoeveelheid eindtermen, dit zijn eisen waaraan je moet voldoen om je schoolexamen te halen, ga je veel leren. Wat ons betreft zo veel mogelijk in de praktijk, maar af en toe zullen we ook een theorielokaal in gaan.

Het *schoolexamen* bestaat uit een aantal toetsen, een groot aantal praktische opdrachten en een aantal handelingsdelen. In de praktische opdrachten staat bewegen steeds centraal, maar ook het organiseren en regelen van sportdagen en toernooien, het lesgeven aan anderen. Je krijgt een cijfer voor elke toets en praktische opdracht.

In je *examendossier* verzamel je steeds opdrachten zoals je sportautobiografie en verslagen van bijvoorbeeld het lesgeven en het organiseren van toernooien.

Een *redelijke brede bewegingsbekwaamheid* moet voldoende zijn om het examenprogramma BSM voldoende af te ronden. Je *motivatie* om niet alleen zelf te sporten, maar juist ook voor anderen iets te organiseren is echter zeker zo belangrijk.

Onze *accommodatie op de locatie Oosterstraat is uitstekend*. We hebben een grote sporthal, twee gymzalen en een ruim sportveld om het merendeel van het uitgebreide programma van BSM te verwezenlijken.

Filosofie

Wat is filosofie?

Waarom zijn de bananen krom? Waarom valt de lucht niet naar beneden? Waarom sluit je niet gewoon vooraan in de rij in de supermarkt? Weet je eigenlijk wel zeker dat de aarde rond is? Weet je hond wel dat het een hond is? En wat is eigenlijk filosofie? Bij filosofie proberen we op basis van onze eigen gedachten en argumenten, maar ook door te kijken naar de grote filosofen uit de geschiedenis dit soort complexe vraagstukken te beantwoorden. Het doel daarvan is op zijn minst dat je zelfstandig en kritisch leert nadenken over jezelf en over de wereld waarin je leeft en dat je zodoende hopelijk los komt van alle onzin die je door de jaren heen door ouders, leraren en andere warhoofden in de maag gesplitst is.

Wat doen we in een filosofieles?

In de lessen gaan we over dergelijke vragen vaak met elkaar in gesprek. Open gesprekken, humor, debatten en discussies staan daarbij centraal. Een les begint vaak met een filosofische vraag, waar de leerlingen een antwoord op verzinnen. Neem een vraag als 'kunnen computers denken?', 'wanneer ben je een racist?' of – wat ingewikkelder – 'maakt een boom die omvalt in een bos waar niemand is eigenlijk wel geluid?'. Daar voeren we dan kort een gesprek over waarbij een aantal vervolgvragen gesteld worden. Vervolgens gaan we in de geschiedenis van de filosofie kijken naar wat de grote denkers der aarde op deze vragen geantwoord hebben. Zo kunnen we hopelijk wat wijzer worden door óók in gesprek te gaan met de meest knappe koppen die onze wereld heeft voortgebracht.

Welke filosofische 'kennis' moeten leerlingen opdoen?

De filosofische kennis die leerlingen moeten opdoen is opgedeeld in vijf verschillende domeinen. Daarnaast is er een eindexamenonderwerp dat eens in de vier jaar verandert (nu is dat: het goede leven en de vrije markt – is vrije markt kapitalisme het beste systeem of moeten we iets anders verzinnen om een beter leven te kunnen leiden als mensheid?). De verschillende domeinen, hun centrale vraag en een drietal deelvragen – om een idee te geven – volgen hieronder in vogelvucht:

1. Wijsgerige antropologie: Wat is de mens?
 Hebben wij een onstoffelijke ziel of geest of bestaan wij alleen uit een lichaam?
 Zijn e vrij of ligt alles wat er gebeurt al vast?
 Zijn wij slechts een dier of hebben wij bijzondere uniek menselijke eigenschappen?
 Word je als jongen of meisje geboren of word je tot jongen of meisje gemaakt (door de maatschappij)?
2. Ethiek: Wat moeten we doen? Wat is een goed en kwaad?
 Wat zijn normen en waarden?
 Zijn de gevolgen van onze handelingen van belang?
 Zo ja, hoe kunnen we die gevolgen leren inschatten?
3. Kentheorie: Wat kunnen we kennen?
 Verkrijgen we kennis via de waarneming of via het verstand?
 Kunnen we als mensen überhaupt wel dingen te weten komen over de wereld?
 Hoe weet je dat je op dit moment niet aan het dromen bent?
4. Wetenschapsfilosofie: Wat is wetenschappelijke kennis?
 Wat is wetenschap?
 Leidt wetenschap altijd tot objectieve kennis of is het ook soms mensenwerk en dus gebrekkig?
 Zijn corona-wappies gek of hebben ze gewoon een andere mening?

Wanneer moet je filosofie kiezen?

Bij filosofie kijken we elke periode een toffe film over een filosofisch principe (The Matrix, Inception, Into the Wild, Fight Club) die we vervolgens nabespreken en analyseren. Vrijwel al het denkwerk dat we verrichten gebeurt tijdens de lessen en in voorbereidingen op toetsen/schoolexamens. Dus als je van films houdt, maar niet van huiswerk: kies filosofie! Verder is het van belang dat je een beetje een (door)denkertje bent en dat je om kunt gaan met het feit dat op veel vragen niet een eenduidig antwoord komt. Echt duidelijke antwoorden (zoals $2+2=4$) ga je bij filosofie niet vinden (en daar moet je mee om kunnen gaan), maar je leert wel beter over je eigen leven nadenken en je wordt getraind in het ordenen en formuleren van je eigen gedachten, een vaardigheid die je op alle vlakken in je leven kunt inzetten. Dus wil je lachen, gieren, brullen en vooral ook daar een beetje wijzer van worden. Kom er bij en word filosoof!

Maatschappijwetenschappen (MAW)

Maatschappijwetenschappen in het profieldeel of vrije deel

Maatschappijwetenschappen zal met name de thema's Massamedia, Politieke Besluitvorming (oude programma), Mens en Arbeid, Milieu en Beleid, Ontwikkelingssamenwerking, Oorlog en Vrede en Criminaliteit & Strafrecht belichten.

Je krijgt Maatschappijwetenschappen in alle leerjaren bovenbouw van zowel havo als vwo. Dit vak zal afgesloten worden met een centraal eindexamen in havo 5 en vwo 6.

Wat leer je bij Maatschappijwetenschappen?

Maatschappijwetenschappen belicht een groot aantal, maatschappelijk en politiek belangrijke en actuele zaken van verschillende kanten. Uitgangspunt daarbij is dat niets vanzelfsprekend is zoals het is. Alle problemen hebben een geschiedenis en soms moet je naar het verleden kijken om te snappen waarom een probleem nu zo gegroeid is. Op deze manier krijg je kennis en inzicht in de maatschappij van nu. Je leert zelf je keuzes te maken en zo ontwikkel je zelf een eigen mening. Bij maatschappijwetenschappen kun je over problemen in de maatschappij een verschillende mening hebben. Alle problemen in de maatschappij kunnen we op diverse manieren bekijken. De vaardigheden die je bij Maatschappijwetenschappen leert zullen je bij veel beroepen van pas komen, omdat je in je toekomstige werk vaak direct te maken zult hebben met (het omgaan met) maatschappelijke problemen. Denk aan beroepen in de journalistiek, verpleegkunde, onderwijs, jeugdzorg, maatschappelijk werk, ouderenzorg, justitie, politie en het bedrijfsleven.

Wie zijn geschikt om voor Maatschappijwetenschappen te kiezen?

Als je nieuwsgierig bent, een brede interesse hebt voor zaken die in de maatschappij spelen, niet te snel met je oordeel klaar staat, bereid bent de actualiteit enigszins te volgen en niet tevreden bent met kant en klare antwoorden, dan heb je het in je om Maatschappijwetenschappen een leuk en interessant vak te vinden.

Maatschappijwetenschappen heeft raakvlakken met andere vakken zoals aardrijkskunde, geschiedenis, economie, levensbeschouwing, ANW en Nederlands.

Wat heb je aan Maatschappijwetenschappen voor je havo-vervolgopleiding?

Het is natuurlijk zeer afhankelijk van de opleiding die je kiest. Propedeusecoördinatoren van een aantal HBO-opleidingen geven aan maatschappijwetenschappen als keuzevak (zeer) belangrijk te vinden:

HBO-V, de Sociale Academie (o.a. Academie Mens en Arbeid), HBO-Recht, Hoger Gezondheidsonderwijs, Kunstonderwijs, Academie voor Journalistiek, HBO-J, PABO, Nieuwe Leraren Opleiding, HEAO, Sociaal agogische opleidingen, HTS, HAS.

Wat heb je aan Maatschappijwetenschappen voor je vwo-vervolgopleiding?

1. Maatschappijwetenschappen is geen algemeen vak zoals maatschappijleer. Waar burgerschapsvorming een belangrijk doel van maatschappijleer is, richt Maatschappijwetenschappen zich meer op de voorbereiding voor opleidingen in het hoger onderwijs en dan vooral de sociale wetenschappen.

2. Door Maatschappijwetenschappen kunnen leerlingen zich een beeld vormen van opleidingen als communicatiewetenschappen, politicologie, sociologie, culturele antropologie, psychologie en andere sociale wetenschappen. Daardoor kunnen de leerlingen hun keuze voor een vervolgopleiding beter onderbouwen.

3. Maatschappijwetenschappen in de Tweede Fase van het vwo is van belang voor de verdieping en verbreding van de kennis van de belangrijke politieke en sociale verschijnselen en problemen in Nederland en de Europese Unie. Het is belangrijk dat leerlingen vanuit een sociaalwetenschappelijk perspectief leren kijken naar maatschappelijke conflicten of het functioneren van bijvoorbeeld de moderne media.

Natuur, Leven en Technologie (NLT, alleen voor havo-leerlingen)

NLT staat voor Natuur, Leven en Technologie. Het is een profielkeuzevak voor de profielen N&G en N&T, of een keuzevak uit het vrije deel. NLT wordt afgesloten met een schoolexamen. De studielast is 280 sluis, verdeeld over 7 modules van 40 uur.

NLT is een combinatie van de bètavakken natuurkunde, scheikunde, biologie, wiskunde en fysische aardrijkskunde. Het is een verdieping in theorie en praktische toepassing op de andere bètavakken. Door het volgen van NLT ben je beter voorbereid op een vervolgopleiding. Exactgerichte beroepsopleidingen geven aan dat het volgen van NLT in het voortgezette onderwijs een pre is. De keuze voor NLT bij N&G in plaats van natuurkunde heeft dit kenmerk ook.

Het vak is op een vergelijkbare manier ingericht als de vakken die in het hoger onderwijs worden gegeven. Het is een vak voor mensen die het leuk vinden om onderzoek te doen en te experimenteren, ideeën te ontwikkelen en uit te werken, praktische vaardigheden op te doen om tot resultaat te komen.

Veel theorie, verdiepende en toepassingsgerichte opdrachten komen aan de orde al naar gelang het onderwerp van de module. Door de verscheidenheid in aangeboden modules leer je van alles over de nieuwste technieken in de geneeskunde, landbouw, forensische technieken, ruimtevaart, de ontwikkeling van de aarde, de geheimen van cosmetica en nog veel meer dat te maken heeft met wetenschap en techniek. De modules die thans worden aangeboden zijn:

Het beste ei

Sportprestaties

Medische beeldvorming

De bodem leeft

Forensisch onderzoek, every contact leaves a trace

Glastuinbouw en energie

Leef met je hart

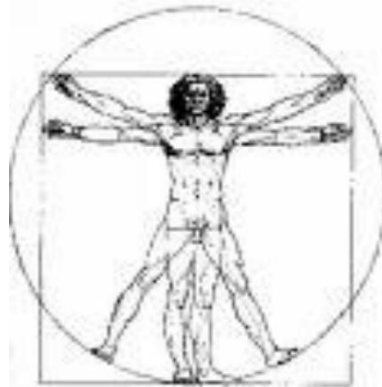
Een voorbeeld van een onderzoekstechniek die je leert uit de module forensisch onderzoek is hoe je een DNA-profiel van iemand kunt maken en daaruit de kenmerken van hem of haar kunt afleiden.

Biologie

In de Tweede Fase leer je bij biologie de levende natuur kennen van heel klein (DNA en cellen) tot heel groot (ecosystemen). We kijken naar de binnenkant (hoe organen en cellen werken) en naar de buitenkant (gedrag), naar het verleden (de evolutie en de geschiedenis van de aarde), en naar de toekomst (ontwikkelingen in natuurwetenschappen). Het organisme dat bij dit alles centraal staat is de mens, maar we leren natuurlijk ook over andere dieren, planten, schimmels en bacteriën.

Een belangrijke manier van leren komt aan het bod bij de practicumlessen. In deze lessen ben jij de natuurwetenschapper, en leer je door te doen. Bij de practica worden verslagen en/of andere schriftelijke opdrachten gemaakt. In enkele gevallen zal je ook een presentatie houden. Het eindcijfer in de vierde klas wordt bepaald door proefwerken en toetsen. In de eindexamenklas is er een grote praktische opdracht die meetelt voor het schoolexamen.

Biologie is een verplicht vak voor het profiel Natuur en Gezondheid. Je kunt biologie ook kiezen bij elk ander profiel, als keuzevak. Om succes te hebben in de bovenbouw is interesse in de natuur en de daarbij horende onderliggende processen nodig.

Muziek

In de onderbouw ontwikkelen de leerlingen in de muziekles een breed palet aan muzikale vaardigheden: creatieve uitvoerende vaardigheden zoals muziekinstrumenten bespelen en zingen, muziektheorie en waardering van muziek. In de bovenbouw krijgen leerlingen de ruimte om zichzelf te ontdekken en te ontwikkelen in de muzikale richtingen die voor hen het meest interessant zijn. Muziek kan gekozen worden bij alle profielen.

Je keuze voor het vak muziek kan verschillende redenen hebben:

- Je wilt in je vakkenpakket graag een vak waarbij je op een heel andere manier bezig bent dan bij de meeste andere vakken. Een expressievak zoals muziek geeft je die mogelijkheid.
- Je denkt dat de keuze van muziek als examenvak nuttig is in verband met een vervolgopleiding. Er zijn heel wat opleidingen, waarbij muziek aan te bevelen of zelfs vereist is. Hier volgen er een aantal: Conservatorium, Muziektherapie, Psychologie, Muziekwetenschappen, Journalistiek, Communicatie en Multimedia Opleidingen, Kunstmanagement, PABO, Logopedie, Geluidsregistratie, Geluidsregisseur, Computerdeskundige.
- Je bent geïnteresseerd in muziek omdat je veel luistert naar muziek, een instrument bespeelt of zingt. Je bent in je vrije tijd bezig met muziek en je wilt dit aanvullen door zowel praktisch als theoretisch gezien meer ervaring op te doen met muziek.

Binnen de discipline muziek onderscheiden we twee vakgebieden: muziekpraktijk en muziektheorie. Bij muziekpraktijk wordt er door de leerlingen zowel vocaal als instrumentaal gemusiceerd. Als je al een instrument bespeelt, komt dat bij de praktijk goed van pas. Anders leer je de basisvaardigheden op een instrument naar keuze of je zingt. In de praktijk komen er allerlei muziekstijlen aan bod, je persoonlijke keuze speelt hierin een belangrijke rol. Bij de beoordeling van de praktijk wordt gelet op je creativiteit, de techniek, maar ook de manier waarop je in groepsverband werkt en je initiatief toont. De theorie is de basis van je kennis. Daarom besteden we het eerste half jaar aan klassikaal uitleg en gaan we de kennis vervolgens zoveel mogelijk verbinden met de praktijk, de muziek die je in de klas maakt, zoals het leren van toonladders, akkoorden, melodie en ritme. Het examen muziek bestaat uit luistervragen die je goed kunt voorbereiden.

Presenteren is een onderdeel van onze maatschappij: wij doen het op school voor bijna alle vakken en daarna als we onze keuze voor een vervolgstudie moeten motiveren of bij een sollicitatie naar een leuke baan. En dat is ook een onderdeel van het vak muziek. Zeker van jezelf zijn en weten hoe je het beste kunt staan, kijken en een presentatie geven. Elk jaar leren de leerlingen een solo en ensemble nummer om het vervolgens te presenteren tijdens de jaarlijkse Eindexamenconcert in december. Ook tijdens de corona-pandemie hebben wij muziek gemaakt. Het was niet mogelijk om de live-optredens te doen, maar er zijn mooie filmpjes gemaakt en uiteindelijk een leuke video mix van de verschillende liederen, nummers, stukken en stijlen is ontstaan. De gedachte achter het Eindexamenconcert is dat de leerlingen bij het verlaten van het Esdal college verschillende bovengenoemde vaardigheden laten zien die ze geleerd hebben tijdens hun schooljaren.

Leerlingen in de klas, die geïnteresseerd zijn in het volgen van een professionele muzikopleiding, kunnen ook kiezen voor de extra lessen Vooropleiding Conservatorium, die op het Esdal college mogelijk zijn. Tijdens deze lessen wordt er aandacht besteed aan het voorbereiding van toelatingsexamens in muziektheorie. Er is samenwerking met Conservatorium ArtEZ in Zwolle.

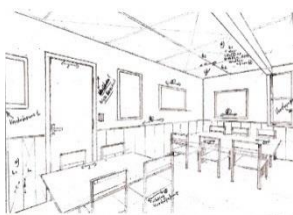
Muziek is een vak op zich, maar het is nog veel meer: het ontwikkelen van muzikale vaardigheden komt ook andere vakken ten goede. Uit recente onderzoeken is gebleken dat het bespelen van een muziekinstrument de algemene prestaties bij andere vakken helpt te verbeteren. Andere studies hebben aangetoond dat muziek het leren ten goede komt doordat het alle hersengebieden weet te activeren. Dat wordt nu breed onderzocht in de psychologie.

Er zijn veel mogelijkheden. Je kunt veel leren en een mooi cijfer scoren op je diploma. Wil je meer weten? Dan kun je altijd een proefles draaien met een klas bovenbouw of stuur een mail met jouw vragen naar a.schuiling@esdalcollege.nl

HET RITME
ZIT ER ALWEER IN
NOU DE
MELODIE NOG

Locje

Kunstbeschouwing/Kunstgeschiedenis

Beeldende vorming wordt onderverdeeld in de vakken handvaardigheid en tekenen ofwel 3D- en 2D beeldend. Het zijn uitgesproken 'doe'-vakken. De praktische opdrachten die gemaakt worden in de bovenbouwklassen maken deel uit van het Schoolexamen.

Tijdens het praktische werk wordt aandacht aan de woordenschatontwikkeling besteed doordat in de lessen bijvoorbeeld materiaalkennis en kleur- en vormenleer aan de orde komen, met begrippen als 'perspectief', 'chamotteklei', 'textuur' en 'primaire kleuren'.

Sterk gekoppeld met deze kunst-gerelateerde begrippen is het onderdeel Kunstbeschouwing, waar veel van deze begrippen terugkomen tijdens het reflecteren op en het analyseren en waarderen van de eigen kunstzinnige producten, al dan niet vergeleken met het werk van anderen: klasgenoten en wel of niet contemporaine kunst en kunstenaars. Daarbij hoort ook kennis van de Kunstgeschiedenis. Door deze kunstbeschouwelijke reflectie en het begrip van de ontwikkeling van de kunst vanaf een ver verleden tot in het wereldwijde heden kan de leerling zich oriënteren op de eigen plaats daarin. De theorie van Kunstbeschouwing en Kunstgeschiedenis worden bevraagd tijdens het Centraal Examen.

Cambridge Engels

De locatie Oosterstraat geeft al meer dan 20 jaar de kans aan leerlingen uit V5 om mee te doen aan het Cambridge examen. De beroemde Engelse 'University of Cambridge' verzorgt over de gehele wereld examens waarmee je een certificaat kunt behalen. Hiermee kun je laten zien dat je Engels van uitstekend (FCE & CAE zijn basis tot goed) niveau is. Veel onderwijsinstellingen en werkgevers erkennen deze certificaten, dus het is mooi om op je CV te zetten.

Iedere leerling die in V5 zit, krijgt naast de gewone lessen Engels een uur Cambridge Engels per week. Dat betekent veel oefenen met alle vaardigheden volgens de Cambridge methode. Vervolgens mag iedereen die dat wil meedoen aan het examen dat in juni wordt gehouden. De kosten zijn wel voor eigen rekening en daarom is deelname geheel vrijwillig.

Als je jezelf een keer wilt testen dan is de volgende website interessant: www.flo-joe.co.uk. Er zijn drie niveaus waarop je kunt oefenen. De gemakkelijkste is FCE, daarna komt CAE (dat doen we in V5) en het moeilijkste niveau is CPE (voor leerlingen die meer dan gemiddeld goed zijn in Engels). Lijkt het je leuk om mee te doen in V5? Ga dan nu al serieus aan de slag met je Engels: boeken lezen, films kijken, alles helpt. Succes ermee!